

Het boek combineert botanische en therapeutische informatie. De botanische informatie bevat per soort een korte beschrijving van de plant en een summiere karakterisering van de ecologie en de verspreiding. De informatie over medicinale toepassingen is tweeledig. Bij ongeveer de helft van het aantal behandelde soorten wordt beknopt informatie gegeven over de biologisch actieve inhoudsstoffen, de te gebruiken onderdelen van de plant en de therapeutische toepassingen hiervan. Bij vrijwel iedere soort staat een verhandeling over de historische danwel eigentijdse medicinale toepassingen van de plant. Het boek is in het geven van informatie over medicinale en therapeutische toepassingen het sterkst. Het is dan ook in eerste instantie bedoeld voor beoefenaren van kruidengeneeskunde (in het Verenigd Koninkrijk) en mensen met een specifieke interesse in fytotherapie danwel een algemene interesse in planten en hun medicinale toepassingen.

Het boek heeft een therapeutische ingang door middel van twee indices (voor in- en uitwendige toediening). De hierin gerubriceerde ziekten en kwalen leiden naar de therapeutisch te gebruiken geneeskrachtige kruiden. De auteur geeft in het begin van het boek terecht twee algemene waarschuwingen tegen 'zelf dokteren' en zet bij de behandeling van families en soorten waarschuwingen bij gevaarlijke (giftige) planten en groepen van planten waarin gevaarlijke en onschuldige planten gemakkelijk met elkaar verwisseld kunnen worden (zoals bij de Schermbloemenfamilie). Ze lijken mij niet overbodig en hadden in voorkomende gevallen nog wel duidelijker geformuleerd kunnen worden (zoals bij *Oenanthe crocata* L., waar de auteur er voetstoots vanuit gaat dat de lezer al weet dat deze soort giftig is).

Het boek heeft een botanische ingang door middel van een aantal veldsleutels en een index op plantennamen. De veldsleutels leiden naar families en zijn ongebruikelijk van vorm. Ze zijn bedoeld voor leken op het gebied van de botanie, maar ik betwijfel sterk of ze voor iemand zonder veel botanische kennis goed blijken te werken. Ik vind ze niet goed en bovendien mis ik sleutels naar soorten. Het boek geeft wel een tamelijk uitgebreide instructie hoe de morfologie van planten bestudeerd kan worden voor de determinatie en identificatie van de plant. De in het boek opgenomen lijst met families en hun belangrijkste kenmerken is wel handig voor de verificatie van determinaties, maar voor leken waarschijnlijk toch te lastig om van enig nut te zijn.

Er staan relatief weinig illustraties in het boek. Slechts bij een kleine 90 soorten staat bij de behandeling van een soort een habituslijntekening van de plant; deze tekeningen zijn zijn eerder verschenen in handboeken van de *Botanical Society of the British Isles*. De tekeningen zijn meestal wel goed, maar zijn in nogal wisselende kwaliteit afgedrukt. Ze zijn bovendien niet gelijkmatig over het boek verdeeld: er staan relatief veel tekeningen bij de Kruisbloemen- en de Schermbloemenfamilie. Het ontbreken van illustraties bij de uitleg van de botanische termen lijkt mij een gemis, zeker gezien de doelgroep van het boek.

Het boek is eigenlijk alleen interessant voor mensen met een grote interesse in de medicinale toepassingen van geneeskrachtige planten voorzover zij niet van plan zijn om met behulp van het boek deze planten te gaan determineren.

Hans Kruijer

Boekbespreking 2

M. Blamey & C. Grey-Wilson, *De Geïllustreerde Flora* (3^e druk), Tirion Natuur, Baarn, 2003, 543 pag. € 49,98, ISBN 90 5210 508 1 [bewerkt en uit het Engels vertaald door P. Heukels, M. Pheijffer & M. Sosef]. — Wie deze bloemengids openslaat wordt aangenaam getroffen door de illustraties van Marjorie Blamey, die met veel detail zijn getekend en door de drukker (bijna steeds) in natuurlijke kleuren zijn afgedrukt. De planten zijn meestal op natuurlijke grootte en zeer natuurgetrouw weergegeven. Het is een genoegen om in deze flora te bladeren en te genieten van de fraaie afbeeldingen van weinig bekende soorten zoals *Trifolium suffocatum* L. (voorkomend in Wales, Z.-Engeland en de Kanaaleilanden), *Sibthorpia europaea* L. (Groot-Brittannië en West-Frankrijk), *Ranunculus reptans* L. (IJsland, delen van Scandinavië en Faroër), *Rumex graminifolius* Rudolph ex Lamb (arctisch Finland) en *Saxifraga platysepala* (Trautv.) Tolm. (Spitsbergen en Noord-Rusland).

De oorspronkelijk Engelse tekst is van Christopher Grey-Wilson, een botanicus van uitstekende reputatie. Het boek behandelt meer dan 2400 wilde, verwilderde, ingeburgerde plantensoorten en een hondertal ondersoorten. De opzet van het werk wordt toegelicht in een uitgebreide inleiding (pp. 8–39). Het areaal dat de flora beslaat is Noordwest-Europa, en omvat de Britse Eilanden, IJsland, Faroër, Spitsbergen, Noorwegen, Zweden, Finland, Denemarken, Duitsland, Nederland, België en een groot deel van Frankrijk. Besproken en afgebeeld zijn de bloemplanten, hier opgevat als zaadplanten met uitzondering van grassen, schijngrassen en russen. Leidraad voor de wetenschappelijke namen is de *Flora Europaea*¹, die voor de Nederlandse namen is de *Naamlijst van de flora van Nederland en België*.² Als een Nederlandse naam beschikbaar is, wordt deze bij voorkeur gebruikt, maar lang niet alle soorten hebben een Nederlandse naam en de bewerkers hebben geen namen verzonnen (zoals soms wel gebeurt). De inleiding bespreekt ook algemene zaken als de onderdelen van de bloem, variaties in bestuiving, verschillende standplaatsen en bevat tenslotte een termenlijst. Dan volgt het hoofdgedeelte, de tekeningen en beschrijvingen (pp. 40–488), waarbij de beschrijving per soort beknopt is gehouden, steeds volgens een vast schema en zeer ter zake. Veel kritische details worden door aparte tekeningetjes verduidelijkt; voorbeelden hiervan zijn: de nootjes van lastige soorten uit de de Duizendknoopfamilie, de vruchten van de Schermbloemigen en de Kruisbloemigen, en de bloemen van de kleine soorten uit de Anjerfamilie. Het boek wordt besloten met enkele goed bruikbare determinatiesleutels (pp. 489–518), een helaas enigszins verminkt literatuuroverzicht (pp. 519–520) en registers van Nederlandse en wetenschappelijke namen (pp. 521–543).

Op de mooie illustraties is heel weinig aan te merken. Bijna alle afbeeldingen van de behandelde soorten zijn goed herkenbaar, met uitzondering van Knopige ooievaarsbek en Groenknolorchis; de kleur van Grote kattenstaart en Gele gentiaan vind ik wat afwijkend. In het gebied dat deze flora bestrijkt, komen veel geïntroduceerde soorten voor waarvan de identiteit vaak lastig te achterhalen is, maar met behulp van de duidelijke afbeeldingen komt de lezer doorgaans snel op het goede spoor.

De wetenschappelijke namen zijn soms wat anders dan we in Nederland gewend zijn: de voornaamste oorzaak is het splitsen of samenvoegen van taxa. Bij de Nederlandse namen is er wel eens iets misgegaan, voorbeelden zijn: de namen Dwergwilg en Zeeradijs (p. 26) komen niet voor bij de afbeeldingen of beschrijvingen, Strandbiet (p. 26, 72) heet elders Zeebiet (p. 27), Glanzend kruiskruid (p. 28) heeft elders geen Nederlandse naam en heet daar (p. 418) dus *Senecio squalidus* L., *Reseda phyteuma* L. heet zowel Kleine reseda (p. 162) als Rapunzelreseda (p. 163) en met Rode veenbes (p. 295) wordt blijkbaar Rode bosbes bedoeld. De verspreiding in België en Nederland wordt bij elke soort vermeld, maar is vergeten bij Valse salie.

De uitgever vermeldt bij de derde druk, dat het om technische redenen niet mogelijk was om de spelling aan de huidige voorschriften aan te passen. Dat nadeel lijkt me wel overkomelijk. Echt jammer is het, dat in het literatuuroverzicht een deel van de Engelse tekst is blijven staan (p. 520) en dat daardoor de verwijzingen naar onze flora's ontbreken.

Deze onvolkomenheden doen echter nauwelijks afbreuk aan het boek als geheel. *De Geïllustreerde Flora* is een duur maar prachtig en goed verzorgd uitgegeven boek. Een mooi kado voor de feestelijkheden in december.

M.J.H. Kortselius

1. T.G. Tutin, V.H. Heywood, N.A. Burges, D.M. Moore, D.H. Valentine, S.M. Walters & D.A. Weeb (red.). 1964–1980. *Flora Europaea* 1–5. Cambridge University Press, Cambridge, VK.
2. R. van der Meijden & L. Vanhecke. 1986. *Naamlijst van de flora van Nederland en België*. *Gorteria* 13: 87–170.